

SKLADBA

DRUHY VĚT PODLE POSTOJE MLUVČÍHO

- **oznamovací** – sdělujeme nějakou informaci, píšeme za nimi tečku (např. *Zítřejší pojedeme ven.*)
- **tázací** – ptáme se na nějakou skutečnost, píšeme za nimi otazník
  - **zjišťovací** – odpovídáme ano/ne (např. *Pojedeme zítra ven?*)
  - **doplňovací** – doplňujeme informaci (např. *Kdy přijdeš?*)
  - **řečnické** – neočekáváme odpověď (např. *Co jsme mohli udělat?*)
- **rozkazovací** – vyjadřujeme rozkaz, výzvu, vybídnutí, zákaz; píšeme za nimi vykřičník, nebo tečku (např. *Stát! Neotevírej to okno!*)
- **přací** – vyjadřujeme přání, žádost, přičemž jejich uskutečnění nezávisí na mluvčím ani příjemci; bývají uvozeny částicemi *at', kéž, necht'*; píšeme za nimi tečku, nebo vykřičník (např. *At' už konečně zaprší!*)
- **zvolací** – vyjadřujeme určitý citový vztah, mohou být různého druhu, píšeme za nimi vykřičník, někdy bývají spojeny s otazníkem (např. *To snad není možné!?*)

VĚTA JEDNODUCHÁ A SOUVĚTÍ

- **věta jednoduchá** – obsahuje pouze jeden určitý slovesný tvar (např. *Rozhodli jsme se zůstat.*)
- **souvětí** – obsahuje dva a více určitých slovesných tvarů; podle jejich počtu určujeme počet vět v souvětí (např. *Protože tam bylo nádherně, rozhodli jsme se zůstat ještě další dva dny.*)
  - jednotlivé věty musí být od sebe vždy odděleny, a to buď pouze čárkou, nebo čárkou a spojovacím výrazem (spojkou souřadící, nebo podřadící, zájmenem, příslovcem), nebo spojkami *a, i, ani, nebo* ve významu slučovacím
- **dvě slovesa v určitém tvaru nemůžou být v jedné větě, každé tvoří samostatnou větu, a tudíž musí být jistým způsobem oddělena**

VĚTY PODLE ČLENITOSTI

- **věty dvojčlenné** – mají podmět a přísudek; podmět nemusí být vždy vyjádřený, může být nevyjádřený nebo všeobecný (např. *Babička už odjela. Přišel pozdě. Psali to na internetu.*)
- **věty jednočlenné** – bezpodmětné – dříve označované jako věty jednočlenné slovesné; mají pouze část přísudkovou (např. *Prší. Píchá mě v zádech.*)
- **větné ekvivalenty** – nemají část přísudkovou; jejich základem jsou různé slovní druhy, vč. infinitivu slovesa (např. *Stát! Pozor! Ano, ovšem.*)

PŘÍMÁ A NEPŘÍMÁ ŘEČ

- **přímá řeč** – uzavřena do uvozovek; může předcházet uvozovací věta (pak se za uvozovací větou píše dvojtečka); je-li uvozovací věta za přímou řečí, začíná malým písmenem
např. *Maminka mi řekla: „Dojdi do obchodu pro chleba.“ „Dojdi do obchodu pro chleba,“ řekla mi maminka.*
- **nepřímá řeč** – znamená pouze odkaz na projev
např. *Maminka mi řekla, abych došel do obchodu pro chleba.*

SKLADEBNÍ NEDOSTATKY

- **anakolut** – vyšinutí z větné stavby (např. *Dětem, kterým se na táboře líbilo, napsaly do školního časopisu nadšený článek.*)
- **zeugma** – zanedbání dvojí slovesné vazby (např. *Dávejte pozor při nástupu a výstupu z vlaku.*)
- **kontaminace** – spřežení dvou slovesných vazeb (např. *Pro příští sezonu se podobným zaváháním musíme vyvarovat.*)
- **atrakce** – větná spodoba (např. *Stalo se to většině lidem.*)
- **chybný slovosled** (např. *Correga je doporučovaná značka zubními lékaři.*)

ZÁKLADNÍ A ROZVÍJEJÍCÍ VĚTNÉ ČLENY

a) základní větné členy – základní skladební dvojice

PODMĚT

- bývá vyjádřen kterýmkoli slovním druhem, nejčastěji podstatným jménem nebo zájmenem; s přísudkem tvoří základní skladební dvojici a shoduje se s ním zejména v osobě, ve jmenném rodě a čísle; mezi sebou vytvářejí vztah tzv. PREDIKACE

Druhy

- **vyjádřený** – ve větě je vyjádřen prostřednictvím určitého slovního druhu (např. *Děti dnes odpoledne půjdou na koupaliště.*)
- **nevyjádřený** – ve větě není zastoupen, ale můžeme ho doplnit jako zájmeno (např. *Dnes odpoledne půjdeme na koupaliště.*)
- **všeobecný** – ve větě není zastoupen, můžeme ho doplnit; podmět neoznačuje nic konkrétního, ale to, co je platné všeobecně; často se s ním setkáme ve rčeních, příslovích apod. (např. *Dvakrát měř, jednou řež.*)
- **holý** – není rozvitý žádným jiným větným členem (např. *Děti si hrály na hřišti.*)
- **rozvitý** – je rozvitý jiným větným členem, např. přívlaskem (např. *Moje děti si hrály na hřišti.*)
- **několikanásobný** – obsahuje několik členů v různém významovém poměru (např. *Děti i dospělí hráli na hřišti fotbal.*)

PŘÍSUDEK

- bývá vyjádřen slovesem v určitém slovesném tvaru a s podmětem vstupuje do vztahu tzv. predikace, tzn. shoduje se s podmětem v osobě, čísle a jmenném rodě; vyjadřuje, co dělá podmět

Druhy

- **holý** – není rozvitý žádným jiným větným členem (např. *Jabloně rozkvetly.*)
- **rozvitý** – je rozvitý jiným větným členem, např. příslovečným určením, předmětem (např. *Jabloně na naší zahradě nádherně rozkvetly.*)
- **několikanásobný** – obsahuje několik členů, které jsou si významově blízké (např. *Pepík kýchal, smrkal, prskal...*)
- **slovesný jednoduchý** – je vyjádřen významovým slovesem v jednoduchém nebo složeném slovesném tvaru (např. *Nakoupili jsme si zásoby na dovolenou.*)
- **slovesný složený** – je vyjádřen modálním = způsobovým slovesem v určitém tvaru a infinitivem významového slovesa, nebo fázovým slovesem

v určitém tvaru a infinitivem významového slovesa; modální slovesa jsou moci, chtít, smět, muset; fázová slovesa jsou začít, přestat (např. *Musíme si nakoupit zásoby na dovolenou.*)

- **jmenný se sponou** – skládá se ze spony – slovesa být, nebo stát se – a jmenné části, nejčastěji vyjádřené podstatným nebo přídavným jménem (např. *Můj bratr je velký sportovec.*)
- **neslovesný** – přísudek není vyjádřen slovesem, ale jiným slovním druhem, např. citoslovcem (např. *Vrabec frnk z hnízda.*)

b) rozvíjející větné členy

PŘÍVLASTEK

- rozvíjí podstatné jméno a bývá nejčastěji vyjádřen přídavným jménem nebo zájmenem (pak obvykle stojí před podstatným jménem), nebo podstatným jménem, příslovcem apod. (pak obvykle stojí za podstatným jménem)

Druhy

- **postupně rozvíjející** – rozvíjí postupně podstatné jméno, mezi jednotlivé členy se nekladou čárky (např. *Koupila jsem si nový zimní kabát.*)
- **několikanásobný** – má dva či více členů v určitém významovém poměru, mezi ně se klade čárka (např. *Její babička byla milá, laskavá žena.*)
- **shodný** – shoduje se s rozvíjeným podstatným jménem v rodě, čísle a pádě (např. *Potřebuji nový počítač.*)
- **neshodný** – neshoduje se s rozvíjeným podstatným jménem v rodě, čísle a pádě (např. *Podívej se na ten stůl z mahagonu.*)
- **těsný** – jde o rozvitý přívlasek, stojí za podstatným jménem a nelze ho z věty vynechat, aniž by se nezměnil smysl věty (např. *Jděte po cestě lemované ovocnými stromy.*)
- **volný** – jde o rozvitý přívlasek, který stojí za podstatným jménem a je možné ho z věty vynechat, smysl věty se nemění; je nutné ho oddělit čárkami (např. *Kroupy, tentokrát veliké jako houbí vejce, bubnovaly na střechu našeho domu.*)

PŘÍSLOVEČNÉ URČENÍ

- závisí na přísudku, ev. jiném větném členu, a vyjadřuje průvodní okolnosti děje

Druhy

- **místa** – ptáme se Kde? Kudy? Kam? (např. *Přijel konečně domů.*)

- **času** – ptáme se Kdy? Odkdy? Dokdy? Jak dlouho? (např. *Odjíždíme zítra.*)
- **způsobu** – ptáme se Jak? Jakým způsobem? (např. *Netvař se otráveně.*)
- **míry** – ptáme se Jak moc? (např. *Je to velmi zajímavé.*)
- **příčiny** – ptáme se Proč? Z jakého důvodu? Z jaké příčiny? (např. *Nemohl přijít kvůli nemoci.*)
- **účelu** – ptáme se Proč? Za jakým účelem? (např. *Teta přijela na návštěvu.*)
- **podmínky** – ptáme se Za jaké podmínky? (např. *Za hezkého počasí pojedeme na řeku.*)
- **přípustky** – ptáme se Navzdory čemu? (např. *Navzdory dešti jeli kempovat.*)

PŘEDMĚT

- rozvíjí sloveso nebo slovesné přídavné jméno a vyjadřuje osobu, zvíře nebo věc, kterých se děj týká, na co přechází, co jím vzniká; ptáme se na něj všemi pádovými otázkami s výjimkou 1. a 5. pádu; bývá obvykle vyjádřen podstatným jménem nebo zájmenem
- ④ **POZOR!** Pokud se můžeme zeptat jinak než pádovou otázkou, nejedná se o předmět, ale o jiný větný člen, nejčastěji o příslovečné určení. Např.:
  - *Dones mi tu knihu.* (předmět ve 3. pádě – mi; předmět ve 4. pádě – knihu);
  - *Můj sešit leží na stole.* (na stole – můžeme se zeptat na kom, na čem? – 6. pád, ale i kde? → **Nejde o předmět, ale o příslovečné určení místa.**)

DOPLŇEK

- rozvíjí přísudek a zároveň podmět nebo předmět; bývá vyjádřen různými slovními druhy, nejčastěji podstatným nebo přídavným jménem, zájmenem, infinitivem; např.:
  - *Otce zvolili předsedou strany.* (doplňek – předsedou.)
  - *Vrátil se z vycházky sám.* (doplňek – sám)
- ④ **POZOR!** Nesmíme zaměnit za doplňek jmennou část přísudku!
  - *Srov. Jsem opravdu rád.* (jmenná část přísudku – rád)
  - *Bydlel jsem tu rád.* (doplňek – rád)

SOUVĚTÍ

- se skládá ze dvou a více vět (rozlišíme podle počtu přísudků), které jsou buď hlavní, nebo vedlejší; věta hlavní může stát samostatně, věta vedlejší nikoli, protože vyjadřuje nějaký větný člen věty řídicí

- **souvětí podřadné** má pouze jednu větu hlavní, ostatní jsou vedlejší
- **souvětí souřadné** má dvě a více vět hlavních, libovolný počet vět vedlejších (nemusí mít žádnou)

Druhy vedlejších vět

- **podmětná** – *Kdo se bojí, nesmí do lesa.*
- **předmětná** – *Zeptal se mě, v kolik hodin přijedu.*
- **přívlastková** – *Polož ten dopis, který přišel pro babičku, na stůl.*
- **příslovečná místní** – *Tam, kde uvidíš velký kopec, stojí starý hrad.*
- **příslovečná časová** – *Když jsem včera přišel domů, už se stmívalo.*
- **příslovečná způsobová** – *Udělal to tak, jak nejlépe uměl.*
- **příslovečná přípustková** – *Ačkoli pršelo, odjeli jsme na vodu.*
- **příslovečná podmínková** – *Když bude hezky, pojedeme na cyklistický výlet.*
- **příslovečná příčinná** – *Nešel jsem tam, protože mě ten film nezajímal.*
- **příslovečná účelová** – *Odešel, aby zkontroloval byt.*
- **doplňková** – *Pozoroval jsem zajíce, jak hopkal po poli.*
- **přísudková** – *Obloha byla, jako by ji vymetl.*
- ④ **POZOR!** Při určování vedlejších vět platí stejná pravidla jako při určování jednotlivých větných členů (přívlastková věta rozvíjí podstatné jméno, pádovou otázkou kromě 1. a 5. pádu se ptáme na vedlejší větu předmětnou atd.).

Významové poměry mezi souřadně spojenými větnými členy a větami:

- **slučovací** – spojky *a, i, ani, nebo, napřed* – *potom, jednak – jednak, hned – hned, ...* (např. *Hned utíkal, hned zase šel krokem.*)
- **odporovací** – spojky *ale, avšak, však, leč, nýbrž, sice, ...* (např. *Přišel jsem včas, ale stejně jsem dostal jídlo jako poslední.*)
- **vyučovací** – spojky *bud', anebo, či* (např. *Bud' půjdu pěšky, nebo přijedu autem.*)
- **stupňovací** – spojky *ba i, dokonce i* (např. *Nelíbilo se jí tam, dokonce chtěla odejít dřív.*)
- **příčinný** – spojky *vždyť, neboť, totiž* (např. *Zahrada byla jako spálená, nepršelo totiž už několik týdnů.*)
- **důsledkový** – spojky *a proto, proto, tedy, tudíž, a tak* (např. *Nedovolali se mu, proto se rozhodli jet mu naproti.*)

DVOJICE ŘEŠENÝCH A NEŘEŠENÝCH ÚLOH

1. Která z následujících možností není větný ekvivalent?

- A) Do toho!
- B) Stát!
- C) Mlčte!
- D) Skvěle!

možnost C)

Větný ekvivalent neobsahuje sloveso v určitém slovesném tvaru, ale může být vyjádřen pomocí různých slovních druhů, včetně infinitivu slovesa.

1. Která z následujících možností není věta bezpodmětná?

- A) Prší.
- B) Bolí mě v zádech.
- C) Mlčte!
- D) Zamrazilo mě.

2. Ve které z následujících vět je všeobecný podmět?

- A) Dnes odpoledne půjdeme do kina.
- B) V kině budou dávat další díl mého oblíbeného filmu.
- C) Na náměstí se sejdou již podruhé.
- D) Včera jsme se učili řešit rovnice.

možnost B)

Ve všech větách je nevyjádřený podmět (je možné si ho do věty dosadit), ve větě B) je podmět míněn všeobecně, ne konkrétně.

2. Ve které z následujících vět je nevyjádřený podmět?

- A) Dnes odpoledne půjdeme do kina.
- B) V kině se hraje můj oblíbený film.
- C) O svém problému nám vyprávěl on sám.
- D) I inzeráty mají svou formu.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 3

Chlapec se jmenoval Santiago. Už se stmívalo, když přivedl své stádo ke starému opuštěnému kostelu. Klenba se zborčila už dávno a na místě dřívější sakristie vyrostl veliký fíkovník.

(P. Coelho: Alchymista) [14]

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 3

Probudil ho nějaký člověk, který do něho šťouchal. Spal uprostřed tržiště, které zase začínalo ožívat.

(P. Coelho: Alchymista) [14]

3. Ve které z následujících možností je uvedena základní skladební dvojice z výchozího textu?

- A) přivedl – stádo
- B) na místě – vyrostl
- C) jmenoval se – Santiago
- D) klenba – se zborčila

možnost D)

- A) přivedl – přísudek, stádo – předmět
- B) na místě – příslovečné určení místa, vyrostl – přísudek
- C) jmenoval se – přísudek, Santiago – doplněk

3. Ve které z následujících možností není správně uvedena základní skladební dvojice z výchozího textu?

- A) probudil – člověk
- B) který – šťouchal
- C) (on) – spal
- D) které – začínalo

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 4

Karavana nyní putovala dnem i nocí. Co chvíli se objevovali zahalení poslové a přítel velbloudář chlapci vysvětlil, že válka mezi kmeny už začala.

(P. Coelho: *Alchymista*) [14]

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 4

Angličan seděl na jakémsi lešení, kde to čpělo zvířaty, potem a prachem. Sklad se tomu ani nedalo říkat; byla to pouhá ohrada. Celý život, veškerá studia věnoval hledání jediné řeči, již mluví Vesmír.

(P. Coelho: *Alchymista*) [14]

4. Které z následujících tvrzení o výchozím textu není pravdivé?

- A) V textu je alespoň jednou několikanásobný větný člen.
- B) Mezi kmeny je předmět.
- C) Druhý větný celek je souvětí souřadné.
- D) V textu je zastoupeno příslovečné určení času.

možnost B)

- A) několikanásobný větný člen – dnem i nocí
- C) Souvětí má 3 věty, první dvě jsou hlavní ve slučovací poměru, třetí je vedlejší věta předmětná.
- D) dnem i nocí

4. Které z následujících tvrzení o výchozím textu není pravdivé?

- A) V textu je alespoň jednou několikanásobný větný člen.
- B) Mezi kmeny je předmět.
- C) Druhý větný celek je souvětí souřadné.
- D) V textu je zastoupeno příslovečné určení času.

5. Přiřadte k jednotlivým vedlejším větám (5.1–5.4) tučně vyznačeným v jednotlivých souvětích jejich příslušný druh (A–F).

- 5.1 I když v neděli pršelo, odjeli jsme na hory.
- 5.2 Zeptal se mě, na jakou půjdu střední školu.
- 5.3 Když se vracel domů, těšil se na domácí kuchyni.
- 5.4 Posadil se do křesla, kde si předtím hověl jeho chundelatý pejsek.

- A) příslovečná časová
- B) příslovečná místní
- C) příslovečná přípustková
- D) předmětná
- E) přívlastková
- F) příslovečná podmínková

Správné řešení:

5.1 C; 5.2 D; 5.3 A; 5.4 E

- 5.1 je uvozena přípustkovou podřadicí spojkou
- 5.2 odpovídá na otázku Zeptal se na co?
- 5.3 odpovídá na otázku Kdy se těšil na domácí kuchyni?
- 5.4 rozvíjí podstatné jméno křesla, odpovídá na otázku Do jakého křesla se posadil?

5. Přiřadte k jednotlivým větám (5.1–5.4) významový poměr (A–F), který se v daném souvětí uplatňuje.

- 5.1 Půjdeš se mnou do kina, nebo raději zůstaneš doma?
- 5.2 Neodpověděl, a proto jeho problém zůstal nevyřešen.
- 5.3 Pokusil se ho najít, zašel dokonce i do sklepa.
- 5.4 Nestěžuj si, vždyť se tak moc nestalo.

- A) slučovací
- B) odporovací
- C) vylučovací
- D) stupňovací
- E) příčinný
- F) důsledkový

NEJČASTĚJŠÍ CHYBY U JEDNOTNÉ PŘIJÍMACÍ ZKOUŠKY

1. Vypište z každé z následujících vět základní skladební dvojici.

- 1.1 Hrad na vysokém skalním útesu si přál Filip navštívit již od dětství.
- 1.2 Příště musíme vybrat zajímavější trasu.
- 1.3 Jana byla se svým otcem dlouhá léta rozhádaná.
- 1.4 Plot okolo naší zahrady potřeboval natřít.
- 1.5 Kočka a její koťata spaly spokojeně za kamny.

JPZ
2017
2018
2019
2020
2021
2022

- 1.1 Filip si přál
- 1.2 (my) musíme vybrat
- 1.3 Jana byla rozhádaná
- 1.4 plot potřeboval
- 1.5 kočka a koťata spaly

 Nejprve vyhledáme podmět, musí být v 1. pádě. Poté vyhledáme přísudek.

 U podstatných jmen neživotných se 1. a 4. pád shoduje, je třeba se skutečně zeptat 1. pádovou otázkou (*kdo? co?*), abychom odhalili podmět – ten nemusí stát na začátku věty. Pokud je podmět rozvitý, ať již přívlastkem shodným či neshodným, neuvádíme tento přívlastek do základní skladební dvojice. Pokud je podmět nevyjádřený (*my*), uvedeme jej do závorky, stejně jako v případě podmětu všeobecného (*oni*). V případě, že věta obsahuje přísudek slovesný složený či jmenný se sponou, je třeba vypsát všechna slova tvořící přísudek, tedy např. *musí přeskočit, je roztomilá*.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 2–5

(1) **Ďatlovův plán vypadal následovně: V pátek 23. ledna nasednou členové expedice na vlak do Ivdělu, ležícího zhruba sto kilometrů od úpatí Otortenu. Následně se nákladním autem přesunou do osady Vižaj, jednoho z posledních obydlených míst pod horou, a odtud budou pokračovat po svých.** Čekal je okruh dlouhý asi 400 kilometrů, který chtěli zvládnout zhruba za tři týdny.

(2) Blízkým a příbuzným básnili, **jak jiný bude jejich pohled na hory po 12. únoru**, až se vrátí zpět do Vižaje, odkud jim pošlou telegram, že jsou z expedice zpět. Zároveň je však upozornili, že se plán cesty možná trochu změní, takže si nemají dělat starosti, pokud by se pobyt v horách o něco protáhl.

(3) Zpočátku panovala výborná nálada. 27. ledna Jurij Dorošenko ve společném deníku vylíčil, **jak si do tří hodin ráno povídali vtipy a Zina Kolmogorovová se usmívala nad slavnostní přísahou mužského osazenstva, že se po celou výpravu ani nedotknou cigaret.**

(www.stoplusjednicka.cz, upraveno) [15]

2. Zapište číslem, kolik vět obsahuje tučně zvýrazněný celek v první části (1) výchozího textu.

Správné řešení: 2

JPZ
2019
2021

 V souvětí podtrhneme přísudky, které oddělí jednotlivé věty.

 Přístavek ani vsuvka nejsou větou. Základem věty je přísudek, tedy sloveso v určitém tvaru.

3. Vypište z první části (1) výchozího textu příslovce, které je zároveň příslovečným určením způsobu.

JPZ
2021

Správné řešení: následovně

 V souvětí podtrhneme příslovce, určíme u nich druh a rozhodneme, zda se jedná o příslovečné určení způsobu.

 Na příslovečné určení způsobu se ptáme *jak, jakým způsobem?*

4. Napište druh vedlejší věty zvýrazněné ve druhé části (2) výchozího textu.

JPZ
2021

Správné řešení: VV předmětná

 Položíme správnou otázku: *básnili o kom?, o čem?* Pádovou otázkou se ptáme na předmět či vedlejší větu předmětnou.

 Zásadní je pouze to, jak se na větu ptáme, nikoli informace ve větě obsažená. V tomto případě se ptáme, *o čem básnili?* Časové údaje nejsou podstatné.

5. Která z následujících možností odpovídá stavbě souvětí podtrženého ve 3. části (3) výchozího textu?

JPZ
2021

A) 1VH – 2VV předmětná – 3VV předmětná – 4VV příslovečná časová

B) 1VH – 2VV předmětná – 3VV předmětná – 4VV přívlastková

C) 1VH – 2VV předmětná – 3VH – 4VV příslovečná příčinná

D) 1VV příslovečná časová – 2VV předmětná – 3VH – 4VV předmětná

možnost B)

 Nejprve vyhledáme větu či věty hlavní, poté určujeme věty vedlejší. Vedlejší věta vyjadřuje větný člen věty řídicí, proto se na ni ptáme buď celou větou řídicí, nebo jedním jejím členem (to v případě zejména přívlastkové věty, která rozvíjí podstatné jméno věty řídicí).

 Na vedlejší větu se ptáme správnou otázkou, hledáme, který větný člen rozvíjí, neřídíme se pouze spojkou.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 6

Během prázdnin jsem zažil řadu dobrodružství. S Martinem jsme se vydali na výlet na kolech podél Labe až do Berlína. Cesta to byla sice nenáročná terénem, ale zato byla opravdu dlouhá. Plánovali jsme si, že budeme pravidelně odpočívat, vždycky si zastavíme někde v kempu a dáme si od kola oddech. Už ve středu ale Martin rozhodl, že budeme trhat rekordy a zkusíme do Berlína dojet co nejrychleji. Nevím, jestli jsme trhli rekord, ale denně sedět na kole 8 hodin, to nebylo nic pro mě, takže od té doby jsem na kole už neseděl.

(www.stoplusjednicka.cz, upraveno) [16]

6. Vypište z textu všechna příslovečná určení času.

JPZ
2021

Správné řešení: během prázdnin, pravidelně, vždycky, ve středu, denně, 8 hodin, od doby

 V textu podtrhneme jednotlivá příslovečná určení a určíme je.

 Na příslovečné určení času se ptáme otázkami: *kdy, jak dlouho, odkdy, dokdy, jak často*. Ověříme, že se jedná skutečně o příslovečné určení, a ne např. o přívlastek neshodný.

Podle paleontologů se v té době neodehrálo žádné výrazné „globální“ masové vymírání. Přesto ale postižení žraloků bylo zhruba dvakrát horší než v nejmladším masovém vymírání na konci křídy a druhohor. Před 19 miliony let se z oceánů ztratilo možná až 90 procent všech jedinců žraloků. Dramaticky také poklesla jejich diverzita, podle vědců zhruba o 70 procent. Zmizely hlavně druhy volného oceánu. Dnešní žraloci jsou většinou potomci tehdejších pobřežních žraloků, kteří měli o něco větší štěstí. **Špatnou zprávou pro žraloky je i to, že se jim už nepodařilo vrátit na počty jedinců i druhů před zmíněnou tajemnou katastrofou. Jak se zdá, žraloci jsou zranitelnější, než jsme mysleli.** (www.stoplusjednicka.cz, upraveno) [16]

7. Rozhodněte, která z možností odpovídá podmětu v 1. zvýrazněné větě v textu.

JPZ
2017

- A) nevyjádřený
- B) všeobecný
- C) vyjádřený
- D) holý

možnost C)

 Nejprve si určíme podmět – tím je slovo *vymírání*. Podmět je vyjádřený, nejde tudíž o podmět nevyjádřený ani všeobecný. Vidíme, že je rozvit dalšími větnými členy (přívlastky: *žádné výrazné „globální“ masové*), nejedná se tedy o podmět holý.

 Rozlišujeme následující druhy podmětu: podmět vyjádřený (je ve větě uveden), podmět nevyjádřený (není ve větě uveden, chápeme jej z kontextu, např. *Přinesl noviny* = on), podmět všeobecný (zevšeobecňuje to, co je skutečně podmětem – např. *Doma mě nepochválili* = rodiče; podmět rodiče je zevšeobecněn slovem *doma*).

8. Rozhodněte, který z uvedených druhů vedlejších vět se v celém výchozím textu neobjevuje.

JPZ
2017

- A) vedlejší věta podmětná
- B) vedlejší věta přívlastková
- C) vedlejší věta doplňková
- D) vedlejší věta příslovečná měrová

možnost C)

 Podtrhneme si ve výchozím textu všechny vedlejší věty a určíme je. *Dnešní žraloci jsou většinou potomky tehdejších pobřežních žraloků, kteří měli o něco větší štěstí.* – vedlejší věta rozvíjí slovo žralok, což je podstatné jméno. Jedná se tedy o větu přívlastkovou. POZOR: Pokud by věta rozvíjela jak podstatné jméno, tak sloveso, jednalo by se o větu doplňkovou. **Špatnou zprávou pro žraloky je i to, že se jim už nepodařilo vrátit na počty jedinců i druhů před zmíněnou tajemnou katastrofou.** – na vedlejší větu se zeptáme 1. pádem, kterým se ptáme na podmět či vedlejší větu podmětnou. *Jak se zdá, žraloci jsou zranitelnější, než jsme mysleli – na vedlejší větu se zeptáme otázkami Jak moc? Do jaké míry?*

 Ve výchozím textu může být více druhů vedlejších vět, než je v nabídce.

9. U každého z následujících souvětí určete druh vedlejší věty.

JPZ
2017

- 9.1 Ani náznakem se o Denise nezmínil, přestože myšlenky na ni jej provázely na každém kroku.
- 9.2 Přinesl jsem ti květiny, ať máš lepší náladu.

9.1 příslovečná přípustková

9.2 příslovečná účelová

 Nejprve určíme větu hlavní, tou se ptáme na větu vedlejší.

 Na vedlejší větu se ptáme správnou otázkou, hledáme, který větný člen rozvíjí, neřídíme se pouze spojovacím výrazem.

ÚLOHY K PROCVIČENÍ

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 1

Petr se postupně stal reprezentantem České republiky ve fotbale.

1. Ve které z následujících možností je uveden celý přísudek?

1 bod

- A) stal se
- B) postupně se stal
- C) stal se reprezentantem
- D) postupně se stal reprezentantem

✓
4.1

2. Přiřadte ke zvýrazněným slovům a slovním spojením v jednotlivých větách (2.1–2.4) odpovídající větný člen (A–F). max. 4 body

(Každou možnost z nabídky A–F můžete přiřadit pouze jednou. Dvě možnosti zbydou a nebudou použity.)

✓
4.3

- 2.1 Děti uviděly srnku **pást se** na louce. ....
- 2.2 Nabídl jsem svému **spolužákovi** nezištnou pomoc. ....
- 2.3 Naší vesnicí projíždějí velkou rychlostí **osobní i nákladní** automobily. ....
- 2.4 Patrikův dědeček při práci na zahradě jen **málo** odpočíval. ....

- A) několikanásobný přívlastek neshodný
- B) doplněk
- C) přísudek slovesný
- D) předmět
- E) několikanásobný přívlastek shodný
- F) příslovečné určení míry

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 3–5

Oštěpařka Barbora Špotáková vybojovala **bronzovou olympijskou** medaili v Rio de Janeiro. Předposledním pokusem hodila 64,80 metru a o dva centimetry porazila Polku Andrejczykovou. Špotáková už má zlaté medaile **z Pekingu 2008 a Londýna 2012**, teď **ráda** přidala bronz. Do české sbírky z Ria to je osmá medaile. Své třetí olympijské finále začala atletka slabším pokusem 60,16 metrů, ale v druhé sérii si polepšila na 63,73, což ji posunulo do užšího finále. Pátým pokusem o dva centimetry přehodila polskou vítězku kvalifikace Andrejczykovou, a tímto drobným rozdílem ji připravila o bronz. „Vůbec to se mnou nevypadalo dobře, ale sebrala jsem nějaké síly, ani nevím odkud,“ přiznala Špotáková, která třetí místo oslavovala, jako kdyby získala další zlato. „Povězme si to na rovinu: Bronz z olympiády nemáte každý den. Tohle bylo maximum, co jsem mohla vydolovat.“

(www.idnes.cz) [17]

3. Spojení **bronzovou olympijskou** je v daném textu.

1 bod

- A) přívlastkem volným
- B) postupně rozvíjejícím přívlastkem neshodným
- C) přívlastkem těsným
- D) postupně rozvíjejícím přívlastkem shodným

✓
4.3

4. Napište, kterým větným členem je slovo **ráda** podtržené ve výchozím textu.

1 bod

(Odpověď' запиšte slovně, ne pomocí zkratek.)

.....

✓
4.3

5. Spojení z *Peking* a *Londýna* je ve výchozím textu.

1 bod

- A) několikanásobným příslovečným určením místa
- B) postupně rozvíjejícím přívlastkem
- C) několikanásobným přívlastkem neshodným
- D) příslovečným určením ve slučovacím poměru

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 6–7

Při ranním rituálu, kdy členové rodiny vyprávěli o svých snech, Jonas obvykle neměl co dodat. **Málokdy se mu něco zdálo.** Občas se probouzel s pocitem, **jako by se v noci kolem něj vznášely útržky nějakého příběhu,** ale nikdy je nedokázal pochytat a sestavit do celku, který by stálo za to vyprávět ostatním. Ale dnes ráno to bylo jiné. Měl tu noc opravdu živý sen. Na půl ucha poslouchal, jak Lily jako obvykle rozvlekle vypráví svůj sen. Tentokrát ji vyděsil, protože se jí zdálo, jak bez dovolení jede na matčině kole a chytily ji při tom strážce. Rodiče pozorně poslouchali a pak s Lily probírali poučení, jaké si má z takového snu vzít. „Děkujeme za tvůj sen, Lily,“ pronesl Jonas automaticky obvyklou větu a pokusil se soustředit na útržek snu, který vyprávěla matka. Byl to znepokojivý výjev, ve kterém ji kdosi káral za porušení pravidla, kterému nerozuměla. Společně došli k závěru, **že sen nejspíš pramení z pocitů předešlého dne,** kdy zdráhavě udělila trest občanovi, **který se podruhé dopustil porušení hlavních pravidel.**

(L. Lowryová: *Dárce*) [18]

6. Vypište ze všech tučně zvýrazněných vět ve výchozím textu základní skladební dvojice. max. 3 body

.....
.....

7. Určete druh věty vedlejší v podtrženém souvětí.

1 bod

.....

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 8–11

„**Tři trojky!?** No, to se máš na co těšit!“ syčela maminka jako kobra. Nebezpečně cukala volantem a oči jí žhnuly tak, že se možná protijedoucí řidiči lekali, jaký šílenec se na ně řítí se zapnutými dálkovými světly.

„Byl jsem nemocnej ...“ zkusil jsem se bránit. „Mlč, prosím tě!“ vybuchla maminka. „Chřipku jsi měl hned po pololetí. Na to se nevymlouvej!“ zalomcovala volantem, div ho neulomila. Ztratil jsem odvahu jí vysvětlit, že tou nemocí nemyslím chřipku, ale nemoc, co mám v hlavě. Já vlastně nevím jistě, jestli je to nemoc. Ale co jiného by to mohlo být? Když to na mě padne, neleze do mě učení, ať dělám, co dělám. Jako bych na něj v mozku neměl žádné závitky, nebo do čeho se to tam ukládá. A že jsem zkoušel kdeco. Když do mě učení nešlo koukáním do učebnic, pokoušel jsem se dostat ho do hlavy ušima. Četl jsem všechno hodně nahlas, **aby to do mě vletělo odrazem od stěn,** jenže jsem se asi moc soustředil na to, jestli dost řvu, a nezapamatoval jsem si zase skoro nic. Teprve pak jsem se na učení vykašlal. Až když jsem zjistil, že mi to fakt nejde.

„Jsi lajdák!“ bouřila máma. „Největší lajdák pod sluncem!“ Podíval jsem se na sluníčko, jestli to vidí taky tak. Ale slunce bylo v klidu. Nemračilo se na mě. Svítalo a hrálo vlídně. **Chovalo se přesně tak, jak se má chovat, když začínají prázdniny.**

(M. Kratochvíl: *Prázdniny blbce číslo 13*) [19]

8. Které z následujících tvrzení o první zvýrazněné části textu je pravdivé? 1 bod
 4.5
 A) Jedná se o větu dvojčlennou s nevyjádřeným podmětem.
 B) Jedná se o větný ekvivalent.
 C) Jedná se o větu jednočlennou.
 D) Jedná se o vsuvku.
9. Změňte podtrženou přímou řeč ve druhém odstavci výchozího textu na spisovnou řeč nepřímou. 1 bod
 4.4
 .....
10. Rozhodněte, jaký je druh věty vedlejší podtržené a zároveň tučně zvýrazněné ve druhém odstavci. 1 bod
 4.5
 A) příslovečná příčinná
 B) předmětná
 C) příslovečná způsobová
 D) příslovečná účelová
11. V posledním (tučně zvýrazněném) souvětí v textu rozlište věty hlavní a vedlejší, v případě vedlejších vět pak jejich druhy. Při označování druhů vět dodržujte jejich pořadí v souvětí. 2 bod
 4.5
 .....

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 12–14

Můj tatínek, pokud to pamatuji, chodil na **ryby** už málo. Pořád se rýpal v zahrádce, kde měl úspěchy okatější než na otevřené přehradě. **Všechno se tlačilo k nebi, volalo po vodě a kvetlo.** *Anebo natíral kopálovým lakem chatu, aby byla ze všech nejkrásnější.* Na ryby chodil tehdy proto, aby utekl mamince, která mu nadávala, že kvůli rybám předčasně usiloval o důchod.

(O. Pavel: Uschlé rybičky, upraveno) [20]

12. Rozhodněte, které označení platí pro podtrženou část textu. 1 bod
 4.3
 A) samostatný větný člen
 B) vsuvka
 C) přístavek
 D) vedlejší věta podmínková
13. Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda odpovídá výchozímu textu (A), či nikoliv (N). max. 2 body
 4.3
	A	N
13.1 Slovo ryby v první větě textu je rozvíjejícím větným členem – předmětem.	☐	☐
13.2 Všechno se tlačilo k nebi, volalo po vodě a kvetlo. Vypsane souvětí je tvořeno třemi větami hlavními.	☐	☐
13.3 Vypsane souvětí z výchozího textu: <i>Anebo natíral kopálovým lakem chatu, aby byla ze všech nejkrásnější.</i> – obsahuje vedlejší větu přívlastkovou.	☐	☐
13.4 Ve zvýrazněné větě vypsane souvětí z textu: <i>Anebo natíral kopálovým lakem chatu, aby byla ze všech nejkrásnější.</i> – je celý tvar přísudku „byla nejkrásnější“.	☐	☐

14 Uspořádejte druhy vět v posledním souvětí výchozího textu zvýrazněném tučně tak, jak jdou za sebou. max. 3 body

14.1 .....

14.2 .....

14.3 .....

14.4 .....

- A) přívlastková
- B) příslovečná příčinná
- C) věta hlavní
- D) příslovečná účelová

✓
4.5

15 Přiřadte následující věty (A-D) podle toho, zda se jedná o větu dvojčlennou, jednočlennou, větný ekvivalent (15.1-15.3). max. 3 body

15.1 věta dvojčlenná .....

15.2 věta jednočlenná .....

15.3 větný ekvivalent .....

- A) Vydatně se rozpršelo.
- B) Blesky křížují oblohu.
- C) Z komína se kouří.
- D) Sednout!

✓
4.5

16 Změňte holé základní větné členy na rozvitě. Medvědi žijí. 1 bod

.....

✓
4.3

17 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda je pravdivé (A), či nikoliv (N). max. 2 body

	A	N
17.1 Pes vrř na všechny příchozí. – Citoslovce vrř je ve větě přísudkem.	☐	☐
17.2 Vážení diváci, sledujete finálový zápas ve fotbale na olympiádě. – Spojení slov – vážení diváci – je ve větě osamostatněným větným členem.	☐	☐
17.3 Zaplatil možná pět set korun. – ve větě se nachází vsuvka.	☐	☐
17.4 Kam právě jdeš? Domů. – Domů . – je věta s elipsou (výpustkou).	☐	☐

✓
4.4

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 18

Se zalíbením se z okna dívá na lidi, chodící kolem, na auta a na zlehka padající sněh.

18 Rozhodněte, které z následujících tvrzení o větě z výchozího textu je pravdivé. 1 bod

- A) Jedná se o souvětí souřadné.
- B) Jedná se o větu jednoduchou.
- C) Jedná se o větný ekvivalent.
- D) Jedná se o souvětí podřadné.

✓
4.5

„Hanko, ty jsi ...“, začal a zase zmlknul. Nevěděl, co říct. Hezká? Krásná? Jako obrázek? Brrr, všechno znělo naprosto kýčovitě. Banálně. Cítil, že rudne a zmateně sklopil oči. V jeho zorném úhlu se ocitlo Hančino břicho. Znal je. **Občas jí vyčuhovalo z krátkých topů a ustřižených tílek.** Teď ale bylo jiné. Něco se na něm blýskalo. „Ty sis nechala propíchnout pupík!“

„Udělala jsem to v Praze,“ přikývla rozzářeně. „U tety. **Je v těchhle věcech ohromně pokroková.** Sama má pírsink všude, kde se dá. Naši to ještě nevědí.“

„Co? Že má teta pírsink?“

„Že ho mám já! A to není všechno!“

Pootočila se a Darek uviděl malý obrázek pod lopatkou.

„Co to je?“

„Kérka. Líbí se ti?“

Darek se naklonil blíž. V kuželu světla **padajícího seshora vikýřovým oknem** rozeznal malou postavku s podivnými rohy.

„Nechala sis na záda vytetovat ďábla?“

„**To je Anubis, bůh s psí hlavou,**“ vysvětlila. „Podle egyptského horoskopu jsem se narodila v jeho znamení. Dává na mě pozor. **Pokouše každého, kdo by mně chtěl ublížit.** Vytetovali mi ho přesně podle mojí předlohy. Sluší mi?“

Váhal. Dá se o hřebíku v pupku a psím bohovi na zádech říct, že sluší? Podle něj to byly zbytečné doplňky. **Možná ozdobné, ale zároveň agresivní.** Musel myslet na to, jak Hančinu akátovou kůži rozbodávala tetovací a piercingová jehla a nechávala za sebou krvavou cestičku. Představoval si Hančin bolestí stažený obličej a skousnuté rty. Uvažoval, na co asi myslela, když se tak nechala týrat. **Podle radostného vzrušení, se kterým Darkovi své pražské výdobytky předváděla, bylo jasné, že je na ně pyšná.**

(I. Procházková: Uzly a pomeranče) [21]

19 Přiřadte k jednotlivým slovům a slovním spojením (19.1–19.5) z věty – **Občas jí vyčuhovalo z krátkých topů a ustřižených tílek.** – odpovídající větný člen (A–G).

(Každou možnost z nabídky A–G můžete přiřadit pouze jednou. Dvě možnosti zbydou a nebudou použity.)

19.1 občas .....

19.2 jí .....

19.3 vyčuhovalo .....

19.4 z krátkých .....

19.5 topů a tílek .....

- A) několikanásobný předmět
- B) několikanásobné příslovečné určení místa
- C) příslovečné určení času
- D) předmět
- E) přísudek slovesný
- F) přísudek jmenný
- G) přívlastek

max. 4 body

20 Rozhodněte, která možnost (A–D) odpovídá zvýrazněné části následující věty: V kuželu světla **padajícího seshora vikýřovým oknem** rozeznal malou postavku s podivnými rohy.

1 bod

- A) přívlastek těsný
- B) přívlastek volný
- C) přístavek
- D) doplněk

21 Které z následujících tvrzení o zvýrazněné větě: „Co to je?“ – je pravdivé?

1 bod

- A) Jedná se o větu zvolací.
- B) Jedná se o větu tázací zjišťovací.
- C) Jedná se o větu tázací doplňovací.
- D) Jde o řečnickou otázku.

✓
4.1

22 Ve větě z textu: *Je v těchhle věcech ohromně pokroková.* – určete přesně, jak jdou za sebou následující větné členy (A-E).

max. 2 body

- 22.1 .....
- 22.2 .....
- 22.3 .....
- 22.4 .....
- 22.5 .....

- A) jmenná část přísudku jmenného se sponou
- B) sponové sloveso přísudku jmenného se sponou
- C) příslovečné určení míry
- D) přívlastek
- E) předmět

✓
4.3

23 Rozhodněte, zda platí následující tvrzení o uvedených částech z výchozího textu (A), či nikoliv (N).

max. 2 body

23.1 „To je Anubis, bůh s psí hlavou,“ vysvětlila. – v tomto souvětí najdeme přístavek.

A	N
☐	☐

23.2 Pokouše každého, kdo by mně chtěl ublížit. – druhá věta v souvětí je věta vedlejší podmětná.

☐	☐
--------------------------	--------------------------

23.3 Možná ozdobné, ale zároveň agresivní. – jedná se o souvětí dvou vět hlavních v poměru odporovacím.

☐	☐
--------------------------	--------------------------

23.4 Poslední zvýrazněné a podtržené souvětí v textu obsahuje pouze jednu větu hlavní.

☐	☐
--------------------------	--------------------------

✓
4.5

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 24–25

Anička se cítila velmi zklamaná. Nic se jí nedařilo.

24 Rozhodněte, které z následujících spojení vět (A-D) odpovídá významovému poměru příčinnému mezi souřadně spojenými větami.

1 bod

- A) Anička se cítila velmi zklamaná, protože se jí nic nedařilo.
- B) Nic se jí nedařilo, proto se Anička cítila velmi zklamaná.
- C) Anička se cítila velmi zklamaná, neboť se jí nic nedařilo.
- D) Anička se cítila velmi zklamaná z toho, že se jí nic nedařilo.

✓
4.5

25 Přepište první větu výchozího textu tak, aby obsahovala samostatný větný člen.

1 bod

.....

✓
4.3

26 Upravte větu – V muzeu vystavili nové archeologické nálezy. – tak, aby sloveso bylo v trpném rodě (užijte opisný tvar trpný).

1 bod

.....

✓
4.2